

"האדם מחפש משמעות": ללמד היסטוריה בדרך אחרת גילה רצ'בסקי וזהר אופז-ליפסקי, ברנקו וייס ע"ש אנה פרנק סאסא

הלוגותרפיה כדי להעניק לתלמידים כלים להתמודד עם מצבים שונים בחייהם, מתוך הכרה כי חיים שיש בהם חיפוש אחר משמעות הם חיים מלאים ומוצלחים.

פתחנו את לימוד הנושא בקריאה משותפת בספר. במהלך הקריאה ליבנו את תורת הלוגותרפיה: ויקטור פרנקל פיתח את התאוריה עוד לפני השואה, אך שנותיו באושוויץ היו עבורו "מעבדה" לבחינת תוקפה. בספרו **האדם מחפש משמעות** הוא בוחן את ניסיון חייו בשואה מבעד להנחה כי האדם מחפש משמעות בכל מצב, גם כשהוא מצוי בשפל ובתנאים הקשים ביותר. אנשים שהיה להם בשביל מה להמשיך לחיות, שציפו לפגוש אדם אהוב או שחיכתה להם משימה שרצו להשלים, סיכוייהם לשרוד בתנאים האיומים של אושוויץ עלו.

השיחות בכיתה חיזקו את האינטואיציה שהובילה אותנו. התלמידים מצאו בדבריו של ויקטור פרנקל הד לתחושות ולחוויות שהם חווים. עד מהרה התברר שמסקנותיו של פרנקל תקפות גם לגבי בני נוער במאה ה-21.

במטלה הראשונה התבקשו התלמידים לנתח את הספר **האדם מחפש משמעות**. המשימה כללה ביצועי הבנה.

הנה דוגמאות לשאלות שהתלמידים נשאלו:

הסבירו מהי התאוריה של ויקטור פרנקל באשר למשמעות החיים? מהי השאלה הפילוסופית שהציב פרנקל באשר לחיים? מה התשובה שהציג?

בחרו סיפור מהספר והסבירו כיצד הסיפור מתקשר לתאוריה של ויקטור פרנקל על בחירתו ומשמעותו של האדם. מהי השאלה הפסיכולוגית שפרנקל מעלה בסיפור? מהן תשובותיו לשאלה?

כתבו תגובה לד"ר פרנקל: בעד או נגד התאוריה שלו באשר למשמעות האדם והחיים. התייחסו לשאלות אלה: האם יש תשובות של פרנקל שאינכם מקבלים? האם יש

שלעולם האדם מופנה או מכוון אל משהו או אל מישהו שאינו הוא עצמו: אל משמעות שיש להגשים אותה או אל יצור אנושי אחר, שיש לפגוש אותו, אל עניין שיש לשרת אותו או אל אדם שיש לאהוב אותו. רק במידה שאדם חווה את ההתעלות הזו מעבר לעצמו בהווייתו האנושית, הרי הוא אנושי באמת או נעשה ישות עצמית אמיתית. הוא נהיה כך לא על ידי שהוא נותן מעייניו בהגשמת עצמו אלא על ידי שהוא שוכח את עצמו, ונותן את עצמו, מתעלם מעצמו ונושא את מבטו החוצה.

בשנת הלימודים תשע"ד נבחרנו להשתתף בתכנית להערכה פנים-בית-ספרית בהיסטוריה. התכנית יצאה לדרך רגע לפני ההכרזה על רפורמת "ישראל עולה כיתה". ביקשנו להצטרף אליה כדי להפוך את לימודי ההיסטוריה למשמעותיים וכדי לכוון את הלמידה לחשיבה ולהבנה.

התכנית מיושמת כיום בשלושים בתי ספר, ומבוססת על למידה פעילה של התלמידים. הצוות המלמד בוחר נושא מרכזי (יסוד מארגן). העמידה במטלות התכנית הן חלופה לפרק על השואה בבחינת הברות בכיתה י"א.

היסוד המארגן שבחרנו היה "האדם מחפש משמעות". מטרתנו הייתה ללמד את נושא השואה מבעד ל"משקפיים" של תורת הלוגותרפיה. בחרנו בתורת

מבינים בהוראה

ציור קומיקס ועוד) ולצדה דף הסבר שכלל מידע על הנושא, שאלות העולות ממנו והקישור שלו ללוגותרפיה.

התלמידים בחרו לעסוק בתנועות הנוער בשואה, בספורטאים, בילדים, בחסידי אומות עולם. היו שבחרו להביא עדות של קרובי משפחה. חלק מהעדויות ניתנו על ידי אנשים שהתקשו עד אז לדבר על שעבר עליהם, והנכד או הנכדה היו הראשונים שדובבו אותם. תלמידה צ'רקסית הציגה אירוני הצלה של יהודים בידי בני העדה הצ'רקסית בתקופת השואה. מגוון הנושאים היה גדול ומרגש, והחיבור לתורת הלוגותרפיה היה מושכל וביטא רמה גבוהה של הבנה והזדהות.

הצבנו את תוצרי התלמידים במועדון לחבר בקיבוץ סאסא. את התערוכה השקנו בערב משותף עם הורי התלמידים. בערב זה תיארו התלמידים את החוויה שחוו, והמורים שיתפו בתהליך. בעשרת הימים שבהם הוצגה התערוכה ביקרו בה מבקרים רבים: תלמידי בית הספר, תושבי הסביבה ומורים להיסטוריה. התלמידים ליוו את המבקרים, הסבירו וענו על שאלותיהם. תלמידי בית הספר מכל השכבות מבקרים בתערוכה זו השנה השנייה. הם כבר מבינים שיש פה כבר מסורת.

לסיכום: זו השנה השנייה שאנו מתנסים בתכנית, ואנו חשים כי הוראת נושא השואה יוצאת נשכרת ממנה. נושא כל כך רחב וכל כך מורכב מוטב ללמד סביב יסוד מארגן. ההזדמנות שניתנת לכל תלמיד לבחור ולחקור את מה שקרוב ללבו מאפשרת למידה משמעותית שמשאירה טעם וזיכרון עמוקים.

מורי התכנית: יגאל כהן וגילה רציבסקי ■

תשובות של פרנקל שנראות לכם מהותיות במיוחד בדיון על אודות מחנות הריכוז וההשמדה? על אודות החיים בכלל? נמקו את טיעוניכם באמצעות הוכחות מספרו.

המטלה השנייה הייתה התנסות בלמידת חקר עצמאית. במסגרת לימודי השואה התלמידים בחרו נושא מתוך רשימה של עשרות נושאים, למדו אותו באופן עצמאי והציגו אותו באופן יצירתי: עיתון, מצגת, ספר ילדים, פלקטים. קיימנו עם התלמידים דיאלוג על נושא שבחרו: איך לבחור? איזה נושא חשוב להם ומעניין אותם? לימוד עצמאי הוא לימוד שבו התלמיד מחפש חומר, קורא על הנושא שבחר, שואל עליו שאלות מעוררות עניין.

אלה ההנחיות שקיבלו התלמידים:

בחרו נושא מתוך רשימה של עשרות נושאים.

הציגו ביצירתיות את הנושא שבחרתם לפי הקריטריונים הבאים: זמן (מתי התרחש?), מקום, תיאור מה קרה, מאפיינים. (50 נקודות)

שאלו לפחות שאלה מעניינת אחת שעולה מלימוד הנושא (דילמה, שאלה שמעוררת חשיבה, שאלה מסקרנות). (25 נק')

הסבירו כיצד הנושא שבחרתם מתחבר לתאוריה של ויקטור פרנקל – הלוגותרפיה – חיפוש משמעות בחיים. (25 נק')

המטלה השלישית הייתה למעשה חיבור בין שתי המטלות הקודמות: התלמידים התבקשו להכין תערוכה היסטורית בנושא "האדם מחפש משמעות". הם בחרו נושא ללמידה עצמאית, הכינו תצוגה בנושא הנבחר (דגם, מיצג, סרט,